

Provincies ‘judenrein’ maken

Acht Nederlandse provincies moesten op 10 april 1943 *judenrein* zijn. Het ging om de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. *Sperren* waren niet meer geldig. Alleen over de positie van de zogeheten ‘gemengd gehuwden’ werd nog gesproken. De Joden in deze provincies moesten zich melden in KL Herzogenbusch (Kamp Vught), zij konden een reisvergunning halen die voor één dag geldig was. De ‘zieken’ moesten rechtstreeks naar Westerbork gebracht worden. Rauter bepaalde verder op 13 april dat de nog niet opgepakte Joden in de overige drie provincies zich voor 23 april eveneens moesten melden in Vught, behalve de in de stad Amsterdam woonachtige Joden.¹

Zij die zich niet meldden in Vught werden opgepakt en erheen vervoerd. Wij komen later terug op deze voor de Jodenvervolging zo belangrijke datum. In het dossier van Wilhelm De Rijke, die tot dan toe niet alleen Procureur-Generaal was maar ook plaatsvervangend Fungerend Politiepresident in Arnhem (met als ressort de provincies Overijssel en Gelderland), treffen we correspondentie aan over deze actie. Overigens neemt Cornelis Walraven net in deze periode deze functie van *Landespolizeipräsidenten* over van De Rijke, die zijn andere functie nog behoudt, tot hij in augustus van dat jaar Commissaris van de Provincie in Overijssel wordt.

Op 22 april 1943 doet de Nijmeegse politiecommissaris Van Dijk verslag van het verloop van de actie in Nijmegen. Hij somt daarin de namen op van degenen die daarbij in Vught of Westerbork waren vastgezet, van degenen die ‘gemengd gehuwd’ waren en van degenen die ‘voortvluchtig’ waren. Deze laatste lijst hebben wij verwerkt in ons artikel *De onderduik, Joodse inwoners van Nijmegen die proberen te ontsnappen*. Hij geeft ook een lijst van ‘leeggekomen woningen’. Zijn lijsten hoeven overigens niet correct te zijn, dat zagen we ook bij andere in Nijmegen opgestelde lijsten.

Wij namen bij het NIOD de belangrijkste gegevens uit dit dossier uit het archief van De Rijke over. Hieronder geven we een overzicht uit dit dossier (NIOD 100_144).

We willen nog eens benadrukken dat dit soort namenlijsten - en dat geldt voor brondocumenten überhaupt - niet in zichzelf de feiten representeren. Zo staan er in de opgave van de ‘voortvluchtigen’ personen die niet ondergedoken zaten of die al veel eerder gedeporteerd waren, iemand bijvoorbeeld als Abraham Mendes da Costa. Zie daarvoor ook ons artikel *De onderduik, Joodse inwoners van Nijmegen die proberen te ontsnappen*. Bij de opgave ‘Afgemelden naar een kamp’ vinden we de namen van Roosje Hes en Alexander Salomons met hun vier kinderen als te zijn gegaan naar Kamp Vught. In werkelijkheid waren zij hoogstwaarschijnlijk op 13 april overgebracht naar Amsterdam, waar zij niet lang erna werden opgepakt.

---

¹ Zie voor de Nederlandstalige bekendmakingen van Rauter, de circulaires en een telegram van Walraven ook: RAN 2_40207 ‘Stukken betreffende de deportatie van Joden naar het kamp Vught, met opgave van de sinds 1940 gemaakte kosten’, ook op deze site.

Velperplein, Arnhem. Met een tram, en op de voorgrond: opperluitenant J.W. Gosker (gemeentepolitie, adjudant van Walraven), adjudant Neijdam, Majoor Nitsche (Feldgendarmerie, destijds gevestigd in villa Iwalt, Velperweg, waarschijnlijk ook de Verbindungsoffizier des BdO), politiepresident C.C. Walraven en overste J.E. Feenstra van de Marechaussee. Zij nemen een parade af van de Marechaussee. Datering: 1943-1944. Foto Gelders Archief. Daarnaast: Procureur-Generaal De Rijke (foto van Wikipedia).

NIOD 100_144 (A83)

5 april 1943

Van: Der Befehlshaber der SiPo und des SD en Aussenstelle Arnheim [Thomsen]

Aan: Landespolizeipräsidenten Walraven, afschrift aan De Rijke.

Betreft: Provinzverbot für Juden

‘Auf Anordnung des Generalkommissars [...] haben sämtliche Juden, die in den Provinzen Gelderland und Overijssel wohnen, ihren Wohnort zu verlassen und sich in Vught zu melden.

Eine Ausnahme bilden die drei Gruppen:

1. Rüstungsjuden,
2. Ausländische Juden,
3. Juden, mit Abstammungserklären,

Auch nur dann, wenn sie im Besitze eines Provinzausweises (Sonderausweis) ausgestellt von der Zentralstelle für jüdische Auswanderung, Amsterdam, sind.

Sämtliche bisherigen Sperrstempel im Personalausweis sind ungültig. Dieses gilt auch für den jüdischen Rat und evangelisch getaufte Juden.

Die Juden haben die Wohnung ordnungsmässig zu verschliessen und die Schlüssel vor der Abfahrt auf dem zuständigen Polizeiamt ihrer Gemeinde abzuliefern.

Auf Anforderung kann den Juden eine Reisegenehmigung nach Vught von den örtlichen Polizeibehörden ausgestellt werden.

Juden, die krank sind und sich in Krankenhäusern, Sanatorium, Heimen oder sonstigen Einrichtungen befinden, sind nach Westerbork zu schaffen. Kranke Juden kommen also nicht

nach Vught, sondern nach Westerbork. Das Jüdische Pflegepersonal aus diesen Einrichtungen ist nach Vught umzusiedeln.

Soweit in einer Mischehe der arische teil verstorben oder die Ehe geschieden ist und keine Nachkommen vorhanden sind, ist der jüdische Teil ebenfalls nach Vught umzusiedeln.

Die Aktion ist mit dem 10.4.43 abgeschlossen. Alle Juden, die sich noch nach dieser Zeit unberechtigt in den Provinz aufhalten, werden als Strafjuden einem Lager überstellt.

Ich bitte, die Polizeiverwaltungen der betreffenden Gemeinde in beiden Provinzen zu verständigen.'

Der Aussenstellenleiter [was getekend: Thomsen]

13 april 1943

Van: Der Befehlshaber der SiPo und des SD, Aussenstelle Arnheim [Thomsen]

Aan: Landespolizeipräsidenten Walraven

Betrifft: Provinzräumung auf Grund der Anordnung des Generalkommissars für das Sicherheitswesen von 29.3.43

'Ich bitte, die Ihnen unterstellten Polizeiverwaltungen anzuweisen, sofort eine Aufstellung derjenigen Juden nach hier zu senden, die sich auf Grund der Anordnung des Generalkommissars für das Sicherheitswesen von 29.3.43 nach dem Lager Vught bezw. Westerbork abgemeldet haben.

Die Liste ist wie folgt auszustellen:

Laufende Nummer, Zuname, Vorname, Geburtsdatum – und Ort, Wohnort, Strasse und Hausnummer. Desgleichen ist von sämtlichen Polizeiverwaltungen eine Liste von allen noch in den Provinzen Gelderland und Overijssel wohnhaften Juden nach hier einzureichen.

Diese Liste ist getrennt zu halten nach:

1. Jüdischer Rat,
2. Abstammungserklärungen,
3. Rüstungsjuden,
4. Mischehen
5. Sonstige.

Die Aufstellungen sind in dreifacher Ausfertigung der hiesigen Dienststelle zu übersenden.

Gleichfalle ist eine Liste der flüchtigen Juden, die sich nicht abgemeldet haben, nach hier zu senden.

Der Aussenstelleleiter.' [was getekend: Thomsen]

16 april 1943

Telex van: Waarnemend Gewestelijk Politiepresident, namens deze de Chef van de Algemene Staf o/l Majoor J. Kemper

Aan: Gewestelijke politiepresidenten Rotterdam, Eindhoven, Arnhem, Groningen

'in verband met het uitgevaardigde verblijfsverbod voor joden in de provincies groningen, friesland, drenthe, overijssel, gelderland, zeeland, noord-brabant en limburg, hetwelk op 10 april j.l. in werking is getreden, heeft de hoeheren ss- und polizeifuehrer, befehlshaber der

sicherheitspolizei, nadere richtlijnen en bepalingen dienaangaande vastgesteld, waarvan de nederlandse vertaling als volgt luidt:

“het verblijfsverbod geldt eveneens ten aanzien van functionarissen van den joodschen raad en z.g. protestantsche joden (d.e. joden, die zijn overgegaan naar een ander kerkgenootschap).

sommige groepen van joden, die tot nu toe ongemoeid zijn gelaten, b.v. diegenen, die werkzaam zijn bij de duitsche weermacht, buitenlandsche joden en joodsche personen wier afstammingsonderzoek nog gaande is, zullen in het bezit worden gesteld van een speciale vergunning, afgegeven door de “zentralstelle fuer juedische auswanderung” (centraalbureau voor joodsche emigratie) te amsterdam, die slechts een daarin vermelde geldigheidsduur bezitten, op grond waarvan bedoelde joden nog eenigen tijd in de genoemde provincies kunnen verblijven. de joden die tot nu toe van de tewerkstelling waren vrijgesteld, doch die op 10 april 1943 niet in het bezit waren van een speciale vergunning, vallen eveneens onder de bepalingen van dit verbod, en dienen, indien zij worden aangetroffen, onmiddellijk te worden gearresteerd. de bepalingen van dit verbod zijn niet van toepassing op joden van een gemengd huwelijk.

ik verzoek u bij eventuele overtreding van het ontruimingsbevel, al dan niet door joden begaan, deze personen onmiddellijk te doen arresteren en hen ter beschikking te stellen van de bevoegde “ausstellen der sicherheitspolizei”.

bij het vertrek der joden naar het kamp te vught, dienen de door hen verlaten woningen volgens voorschrift te worden afgesloten en te worden verzegeld, waarbij in de betrokken woningen de aansluitingen van gas, water en elektriciteit moeten worden afgesloten.

de verlaten woningen dienen tot het tijdstip waarop de inboedel wordt weggehaald geregeld door speciale patrouilles te worden gecontroleerd om eventueelen diefstal tegen te gaan. de huissleutels moeten door de plaatselijke politie zoodanig worden bewaard, dat men, indien later de inboedel wordt weggehaald, deze te allen tijde ter beschikking heeft.

in gemeenten waar gelegenheid bestaat om de inboedels centraal op te slaan, ter voorkoming van diefstal of vervreemding, dient met de bevoegde “ausstellen der sicherheitspolizei” te dezer zake overleg te worden gepleegd.”

ik draag u op bij voorkomende gelegenheid overeenkomstig bovenstaande te handelen, en te doen handelen.’

Het dossier bevat ook een circulaire d.d. 17 april 1943 met dezelfde tekst als hierboven, ondertekend door Walraven, en gericht aan Politiepresident Arnhem, Politiegezagsdragers in het gewest Arnhem, ter kennisneming aan: Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie, Directeur-Generaal van Politie, Ambtsgenooten, Commissarissen der Provincie Gelderland en Overijssel, Sicherheitspolizei, Verbindungsoffizier des BdO, Herrn Nitsche.

Walraven werkt vanuit een Schreibisch.

Ook een Nederlandse vertaling van de tekst van Thomsen (zie 13 april), gedateerd op 14 april:

Van: Walraven

Aan: Politiepresident Arnhem e.a zoals hierboven:

'Ik verzoek U ten spoedigste aan den Leiter der Aussenstelle Arnheim der Sicherheitspolizei und des S.D. de navolgende opgaven te verstrekken:

1. Een opgave van die Joden, die zich op grond van de Anordnung des Generalkommissars für das Sicherheitswesen, dd. 29 Maart 1943 naar het kamp Vught, respectievelijk Westerbork hebben afgemeld. De lijst behoort als volgt te worden samengesteld: Volgnummer, naam, voornaam, geboortedatum en -plaats, woonplaats, straat e huisnummer.

2. Een opgave van alle Joden, die thans nog in Uwe gemeente woonachtig zijn. Deze lijst behoort te worden onderverdeeld in:

1. Joodsche Raad;
2. Joden, naar wier afstamming nog een onderzoek gaand is;
3. Joden, die in de bewapeningsindustrie werken;
4. Gemengde huwelijken;
5. overige.

3. Een lijst van Joden, die voortvluchtig zijn en zich niet hebben afgemeld.

De opgaven dienen in triplo aan genoemde Dienststelle der Sicherheitspolizei te worden gezonden.

4. Een lijst van leeggekomen woningen, welke door Joden werden bewoond.

Deze lijst behoort te worden ingezonden aan de Kreisamtsleitung der N.S.V. Arnheim, Sweerts de Landasstraat 24. Een afschrift van deze lijst aan de Aussenstelle der Sicherheitspolizei zenden. Van elk der vier lijsten, ontvang ik gaarne een afschrift.'

[NB: Bij de leider van de Aussenstelle gaat het om Thomsen. Secretaris-generaal Justitie is Jaap Schrieke. N.S.V. = Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, dat kortstondig ook een bijkantoor in Nijmegen had.]

Schrieke, Van Dijk, Thomsen en Bühe (Judensachbearbeiter Aussenstelle Arnheim)

22 april 1943

Van: Politiecommissaris Van Dijk

Aan: Walraven

'ter voldoening aan den inhoud van Uw schrijven van 14 April 1943 [...] betreffende: joden, heb ik de eer UHed. Gestr. Hierbij de vier door U bedoelde opgaven te doen toekomen.'

Hij deed hierin de volgende opgaven:

OPGAVE 1 AFGEMELDEN NAAR EEN KAMP			
Adelaar, Catherina Francisca			Westerbork
Beem, Isidoor			Vught
De Beer, Ella			Vught
Beem, Hans Hartog			"
Beem, Miriam			"
Van Brink, Leonardus			"
Van Duyl, Heintje			"
Van Buren, Jacob Mozes			"
Wolff, Bella			"
Van Buren, Simon			"
Van Buren, Jacob Meijer			"
Van Buren, Regina Hanna			"
Van Buren, Hanna Carolina			"
Cutzien, Elisabeth Nora			"
Cutzien, Jane Henriette			"
Gradenwitz, Moritz			"
Jacob, Alida Rosette			"
Krause, Franziska			Westerbork
Langstadt, Carl Israel			Vught
Langstadt, Frits			"
Wertheim, Hilde Berta			"
Langstadt, Robby Karl Hanz			"
Prins, Hartog			"
Frank, Charlotte			"
Prins, Rosa Gretha Catharina			"
Salomons, Alexander ²			"
Hes, Roosje			"
Salomons, Louis			"
Salomons, Sara			"
Salomons, Sprins			"
Salomons, Abraham			"
Van Spier, Jacob			"
Frank, Elisabeth			"

² Alexander Salomons, zijn vrouw Roosje Hes en hun vier kinderen gingen op 13 april naar Amsterdam, waar ze enige tijd later werden opgepakt. Op 20 juli kwamen ze in Westerbork aan. Ten onrechte staan zij hier dus vermeld als waren ze in april vanuit Nijmegen naar Kamp Vught gegaan. Een voorbeeld van het feit dat een brondocument niet altijd de hele waarheid bevat.

Voltijn, Jacques			"
Ketellapper, Marie			"
Voltijn, Salomon			"
Voltijn, Mietje			"
Vromen, Joseph			"
Jacobson, Esther			"
Wolff, Markus Abraham			"
Voltijn, Levi Mozes			Westerbork
Groenwoudt, Lea			"
OPGAVE 2			
2. JOODSCHE RAAD: GEEN			
2. JODEN, NAAR WIER AFSTAMMING NOG EEN ONDERZOEK GAANDE IS: GEEN			
3. JODEN, DIE IN DE BEWAPENINGSINDUSTRIE WERKEN: GEEN			
4. GEMENGDE HUWELIJKEN			
Den Arend, Elias		Observantenstraat 15	Polluf, Franziska
Bas, Amalia		Derde Walstraat 46	Van Thiel, Adrianus Joh.
Basch, Kurt Israel		Vermeerstraat 46	Onbekend
Van Beugen, Dina Carolina		Joh. Vijghstraat 60	(S) Gerritsen, F.J.Ch.
Bielschowsky, Erwin Karl		Graafseweg 469	Van Kempen, H.P.J.
Van Brink, Geertruida		v. Rosendaalstraat 41	Cornelisse, H.W.A.
Van Brink, Lea Geertruida		Voorstadslaan 177	Brantjes, W.
Van Brink, Hijman Samuel Mozes		Roukensstraat 2	Smulders, Th.A.M.A.
Cohen, Betje		Ten Katestraat 20	Knijff, A.C.
Cohen, Clara		Rembrandtstr. 1	Wed. Brandt, A.F.C.
Cohen, Israel		Groenestraat 290	Constant, M.L.J.
Dikker, Marianne		Mariaplein 5	Wed. Kors, F.A.H.
Drukker, Joseph Max Berthold Harry		St. Annastr. 3	Weijers, A.M.L.
Frank, Aleida		Ruisd.str. 53	(S) van Munster
Frank, Louisa		"	Dietvors, L.L.C.
Frankenhuis, Levie		v. Heutzstr. 35	Kieszhauer, F.E.
Van Gelder, Robert		Kronenb. singel 21	Struik Dalm, L.W.
Ginsberg, Markus		Abeelstr. 18	Husch, K.A.
Glaser, Levie		Platenakerstr. 23	Van Kesteren, J.
Van Deinse, Hendrikus		Driehuizerw. 46	Godefroi, C.
Grosser, Isidor Israel		Barbarossastr. 46	Bartscherer, E.S.
Gumbert, Hans Ludwig		Groesb.weg 38	Bisschoff, M.M.
Haagman, Willem		De Genestetl. 39	Vink, W.
Van de Zand, Hendrikus W.		Tenn Hoetstr. 75	Hartogs, J.
Imbach, Nelly		Van Wederenstr. 129	Schaeffer, A.A.M.
Israel, Raphael		Hazenk.weg 125	Schravesande, J.
Jacob, Joseph Leo		Daalsew. 25	Van den Bosch, A.
Baaij, Lambertus J.		Roerstr. 20	v.d. Klein, R.B.
Kruyer, Eva		Houtstr. 30	Reekers, W.
Malinowski, Arnold		v.Slichtenhorststr. 67	Sievers, H.
Manassen, David		Dennenstr. 8	Kortes, Ph.A.M.
Markus, Henriette A.		Wilhelminasingel 5	Dekhuyzen, H.W.G.

Cohn, Albert		Groesb.weg 85	Mendes da Costa, R.A.
Moses, Rebekka		K.Beynenstr 22	Wed. Buis, H.E.
Nooitrust, Leendert		O.Nonnendaalsew 27	Roos, M.
Van Oss, Johanna		Berg en Dalsew 418	Rompel, J.M.G.
Pakkedragger, Jeanette		Fr.Halsstr 6	Vuijsters, M.C.M.
Philipp, Charlotte		St. Annastr 168	Verhoeff, S.
Philips, Rozet		J.Israelsstr 65	Aschoff, C.R.A.
Rodrigues, Rosa		Bachstr 21	Prins, J.
Rothe, Walter I.		Graafsew 191	Jacobi, G.A.M.A.S.
Rubens, Israel		Groesbeeksew 428	Decates, A.J.F.
Rubens, Lea		Groewoudsew 291	De Kluiver, J.
Van Spier, Jozef		Daalsew 356	Loock, G.G.
Tokkie, Alida		Koninginnel 215	Plamont, W.M.
Tokkie, Lea		Observantenstr 7	Roos, H.J.
Tokkie, Emanuel		Koninginnel 95	Sip, M.
Trijtel, Mozes		Bloemerstr 147	Gosen, C.J.W.
Wolf, Selma		Doddendaal 39 Kamer 84	Janssen, A.W.
Wolff, Dientje		Nieuwe Markt 76	Reinders, W.A.
5 OVERIGEN			
Asser, Jan		Graafseweg 296	
OPGAVE 3 VOORTVLUCHTIGEN			
Adelaar, Maurits		Berg en Dalsew 420	
Van Lier, Sophia		"	echtgenoot
Beem, Lazarus		Mesdagstr	
Van Coevorden, Herta		"	"
Beem, Eddy		"	Zoon
De Beer, Bernard		Fagelstr 44	
v.d. Bergh, Frederik Carsten		St.Annatr 206	
Lob, Ella Liberta		"	Echtgenoot
v.d. Berg, Abraham		"	Zoon
Drielsma, Henri Abraham		Javastraat 134	
Cohen, Jeanette		"	Echtgenoot
Drielsma, Yvonne Henriette José		"	Dochter
Drielsma, Donald Albert Hessel		"	Zoon
Drielsma, Jozef		Oranjesingel 49	
Wessel, Elisabeth		"	Echtgenoot
Frank, Jacob		Kelfkensbosch 22	
Frank, Lehman		Ubbergseveldw 71	
De Beer, Hendrika		"	Echtgenoot
Frank, Lehman		Kannenmarkt 3/3a	
Frankenhuis, Marinus		Voncelstr 19	
Friedberg, Apollonia		B.v.d.Bergstr 105	
Ganz, Hugo		Postw 26	
Kaufman, Margaretha		"	Echtgenoot
Van Gelder, Bertha		Fr.Halsstr 44	

Van Gelder, Isaak		"	
Sleutelberg, Salliena		"	Echtgenoot
Gersons, Adolf Abraham		St.Annastr 69	
Gersons, Josephina		"	Echtgenoot
Gersons, Bernhard		"	Zoon
Gersons, Henriette Rosa		Javastraat 36	Wed. van M. v.d. Hove
Gersons, Maurits		Coehoornstr 36	
Van Emden, Cato Rosalie		"	Echtgenoot
Glaser, David Abraham		Parkweg 36	
Izaks, Esther		"	Echtgenoot
Glaser, Sara		"	Dochter
Glaser, Miep Hetty		"	"
Glaser, Frieda		"	"
Glaser, Abraham Albert		"	Zoon
Gottschalk, Siegfried		Willemsw 59/61	
Marx, Karola		"	Echtgenoot
Gottschalk, Heinz Paul		"	Zoon
Gottschalk, Rudolf		"	"
Gottschalk, Sara		v.Spaenstr 23	
Grunewald, Rolf		Groesb.dwarsw 65	
Hertzdahl, Benoit Daniel		Bijleveldsingel 13	
Van Esso, Alida		"	Echtgenoot
De Jong, Arnold		Surinamew 13	
De Jong, Estella		"	Echtgenoot
De Jong, Frederika Eva		"	Dochter
De Jong, Jacob		Vossenl 28	
Kahn, Susanna		Hindestr 33	Wed. van I. Oppenheimer
Oppenheimer, Heinz Israel		"	Zoon
Kaufman, Elie		Borneostr 22	
Zilversmit, Cato		"	Echtgenoot
Kaufman, John David		"	Zoon
Kaufman, Martijn		"	"
Koopman, Selma		B.v.d.Berghstr 106	Wed. van J. Friedberg
Levitus, Henriette		Vossenlaan 28	Dochter
Levitus, Jacob		"	
Cohen, Leentje		"	Echtgenoot van J. Levitus
Levitus, Yvonne		"	Dochter
Löbenstein, Herbert		Molenstr 66	
Blumenthal, Gertrud		"	Echtgenoot
Löbenstein, Lotte Lore		"	Dochter
Maas, Diena		Begijnenstr 11	
De Marcas, David		Groesb.weg 122	
Mendes da Costa, Abraham		Hugo de Grootstr 16	
Pels, Nathan		St.Stephanusstr 151	
Prins, Rachel		Vondelstr 19	
Reens, David		P.Potterstr 14	
Sander, Sally		Hindestr 43	
Terhoch, Frieda		"	Echtgenoot
Sanders, Julius		v.Spaenstr 23	
Goldschmitt, Frieda		"	Echtgenoot

Simon, Clementine Luise Sara		Molenstr 66	
Teig, Clara Dora		Oranjesingel 49	
Vrengel, Diena		Begijnenstr 11	
Vijth, Alfred		Timorstr 32	
Von den Driesch, Elli		"	Echtgenoot
Vyth, Marcus		Hindestr 33	
Anschel, Irene		"	Echtgenoot
Vyth, Paul		"	
De Wijze, Sybilla		"	Echtgenoot
Weinberg, Walter I		Coehornstr 91	
Stahl, Anney Sara		"	Echtgenoot
Zwarenstein, Jacob Cato		Pr.Hendrikstr 5	
LEEGGEKOMEN WONINGEN			
Dr.Claes Noorduijnstraat 15			
v. Oldenbarneveltstraat 47			
Broerstraat (gedeeltelijk) 35			
In de Betouwstraat 36			
Stikke Hezelstraat 46			
Gerard Noodtstraat 27			
Fransestraat 17			
Frans Halsstraat 44			

19 april 1943

Van: Burgemeester van Elst

Aan: Walraven (opgave gedateerd 19-04, verstuurd 20 april)

Joden die zich naar het kamp te Vught hebben afgemeld; vier mensen

Joden die voortvluchtig zijn en zich niet hebben afgemeld: 11 mensen, onder wie:

Bachrach, David Jacob, Elst, 29-3-1900, Bemmelseweg 12

Metz, Saaktje de, gehuwd met D.J. Bachrach, Almelo, 9-11-1900, idem

Bachrach, Johanna, Elst, 9-2-1928, idem

Bachrach, Mozes Julius, Elst, 14-7-1935, idem

Bachrach, Felix Elie, Elst, 14-7-1935, idem

Elte, Esther, weduwe van A.H. Drielsma, Alkmaar, 16-9-1874, Dorpsstraat 36

Drielsma, Clara Esther, Elst, 16-2-1910, idem

Opgave leeggekomen woningen, welke door Joden werden bewoond; 5 adressen, waaronder:

Bemmelscheweg 12 (Bachrach)

Dorpsstraat 36 (Drielsma)

Dossier NIOD 100_144 bevat verder van tal van gemeentes de gevraagde opgaven.

Enkele voorbeelden:

Ermelo: 41 Joden naar Vught, in Ermelo nog: 4 gemengd gehuwden, voortvluchtig 8.

Tiel: naar Vught 6, naar Westerbork 2, Gemengd gehuwd 3, voortvluchtig **33** [NB:

waarschijnlijk mede dankzij het optreden van de commissaris van politie].